Milliyet.com.tr
BASINDA GÜVEN

Ukrayna Avrupa için bir işbirliği alanı olabilir

Dışişleri Bakanlığı eski Müsteşarı Ertuğrul Apakan, AGİT'in Ukrayna'da özel gözlem misyonunun başkanı olarak 41 ulustan 300'ten fazla görevliye liderlik ediyor. Apakan görevini ve rehin gözlemcilerin serbest kalmasını anlattı

Avrupa'nın ortasında Batılı güçlerle Rusya'yı karşı karşıya getiren Ukrayna krizi pek çok analiste göre Soğuk Savaş'ın bitiminden bu yana Avrasya'da yaşanan en ciddi mesele. Rusya yanlısı Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç'in aylar süren gösterilerle devrilmesinin ardından 7 Haziran'da göreve gelen Batı destekli Petro Poroşenko'nun devraldığı Ukrayna'nın bir parça (Kırım) Rusya tarafından ilhak edilmiş durumda. Başta Donetsk ve Luhansk bölgeleri olmak üzere doğu vilayetlerinde ise tüm çabalara rağmen Rusya yanlısı silahlı gruplarla nihai ateşkes sağlanamıyor. Çözüm için devreye giren uluslararası kuruluşlardan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) özel misyonu ise Türkiye'nin yetiştirdiği en önemli diplomatlardan, Dışişleri Bakanlığı'nda 2006-2009 arasında Müsteşarlık görevini yürüten emekli Büyükelçi Ertuğrul Apakan'a emanet...

Kiev'de geçtiğimiz hafta Milliyet'in sorularını yanıtlayan Apakan sıklıkla 'Türk dış politikasının kurumsal tecrübesine ve zor coğrafyalarda sınanmış soğukkanlılığına' vurgu yapıyor. Apakan "Dış politikamızın dengeli, soğukkanlı yaklaşımlarını buraya getirdiğimize inanıyorum" ifadelerini kullanırken meslek büyüklerine minnettarlığının ve "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesine bağlılığının altını özellikle çiziyor.

** Emekliliğinizden sonra İzmir'de Yaşar Üniversitesi'nde ve ODTÜ'de ders vermeye başlamıştınız. Sakin bir hayata başlamışken bu görev teklifini nasıl kabul ettiniz?*
Üstlendiğim görevin pek de kolay olmadığını düşünüyorum. Bu görevi Dışişleri Bakanlığı teklif etti. Ukrayna'daki sürece katkıda bulunmak düşüncesiyle görevi kabul ederken pek tereddüt etmedim. Başka ülkelerden de adaylar vardı, anlaşılan benim üzerimde karar kılındı. AGİT Dönem Başkanı aynı zamanda İsviçre'nin Dışişleri Bakanı Didier Burkhalter'ın yaptığı atamayı Viyana'da 57 ülkeden oluşan AGİT Daimi Konseyi onayladı. 13 Nisan'da Ukrayna'ya geldim.

** Görevinizi nasıl tanımlarsınız?*
300'ü aşkın kişiden oluşan bir misyon. On ekip var. Diplomatlar, araştırmacılar, akademisyenler, asker kökenliler, güvenlik mensupları mevcut. 41 ülke katkıda bulundu. AGİT misyonu 57 ülkenin mutabakatıyla oluşuyor. Biz ayrıca burada Ukrayna hükümetinin daveti üzerine bulunuyoruz. Misyonun birinci görevi tarafsız, saydam ve güvenilir raporlar hazırlanması. Diğer bir boyut ise, diyalogu geliştirmek ve taraflar arasında sorunları çözümlemelerinde kolaylaştırıcı bir rol oynamak. Özellikle, ortak noktaları bulmak ve toplumun muhtelif katmanlarına ve unsurlarına ulaşmak. Dolayısıyla, AGİT ekipleri umdukları bölgelerde istikrarı ve normalizasyonu sağlayacak güven artırıcı tedbirleri geliştirmeye ve taraflar arasında yerel yüzeyde diyalog ve işbirliği kurmaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca, 17 Nisan'da ABD, Rusya, AB ve Ukrayna arasında imzalanan Cenevre Ortak Bildirisi'nin uygulanmasını takip görevi de AGİT misyonuna verilmiştir. Biz burada, Ukrayna halkına ve ülkenin barış ve istikrarına yardımcı olmak için bulunuyoruz.

** Kırım, uluslararası toplum itiraz etse de fiilen Rusya tarafından ilhak edildi. Ukrayna'nın doğusunda şiddet ortamı devam ediyor. Ukrayna'nın istikrara kavuşması nasıl mümkün olabilir?*

Donetsk ve Luhansk bölgelerinde sayılarını indirsek de hâlâ gözlemcilerimiz var. AGİT'e rapor vermeye devam ediyoruz. Öncelikli konu şiddetin durması ve ateşkesin sağlanması. Cumhurbaşkanı Poroşenko ateşkes çağrısında bulundu. Ukrayna halkı tümüyle barış ve istikrar istiyor. AGİT'in desteklediği ulusal diyalogla bu sağlanabilir bir hedef. Ateşkesin kalıcı bir nitelik kazanmasını ve ülkenin normalizasyona doğru ilerlemesini temenni ediyoruz.

Ulusal uzlaşı konusunda yapılan üç toplantıya biz de katıldık. Birinci aşama ateşkes; ikinci aşama uzlaşı yollarının güvence altına alınması; üçüncüsü tüm tarafların katılacağı bir görüşme zemini oluşturarak hükümetin üzerinde durduğu "decentralisation" (ademi merkeziyetçilik) yolunda atılacak adımlarla Kiev'le bölgeler arasında daha sağlıklı bir diyalogun, komşuların da katılımıyla yaratılması. Son iki haftadır Ukrayna, Rusya ve AGİT'in katılımıyla üçlü müzakereler yapıldı. Olumlu sonuçlar alındı. Ukrayna'nın bu güçlükleri aşacağını ve Avrupa'da bir istikrar ve işbirliği alanı olacağına inanıyorum.

** AGİT'in kurulurken en temel işlevi Batı ve Rusya için bir diyalog zemini sağlamaktı. AGİT'in varoluş sebebini kaybettiği eleştirilerine katılıyor musunuz?*
- Ukrayna için doğru kuruluş AGİT. Hem sahada görev yapıyor; hem Avrupa ve Asya'dan ülkelerle oluşan bir üyelik yapısına sahip. 1990'lardan sonra Avrupa Atlantik güvenlik mimarisi kapsamında düşünülmüş, Kırgızistan'dan Kosova'ya faydalı görevler yapan; barışa katkıda bulunan, işbirliğine yardımcı olmaya çalışan bir teşkilat. İki taraf arasında diyalog zemini hazırlıyor. Taraflar AGİT'le çalışmayı tercih ediyorlar. Kolaylaştırma, gözlemleme, projeler farklı üç zemin. AGİT'in esnek yapısı ihtiyaçlara uyum sağlayabiliyor. Ukrayna'nın doğusunda taraflar birbiriyle iletişimi kuramadıkları zamanlarda; ateşkes çabaları dahil AGİT'in bazı çalışmaları oldu.

Ertuğrul Apakan Kiev'deki makamında Gülsin Harman'la görüştü.

'Dört farklı kriz aynı anda'

Kasım ayında Rusya destekli iktidara karşı başlayan isyanın kalbi Kiev'de Bağıksızlık Meydanı'ydı. AB yanlısı göstericilerin "Euromaidan" adını verdiği alanda bugün barikatlar ve çadırlar duruyor. Müdahalelerde hayatını kaybedenlerin resimlerinin etrafı çiçekler ve mumlarla dolu. AB, ABD hatta Galler bayrakları görülüyor. Meydanı gözlemlerken eşlik ettiğimiz Apakan şu saptamaları yapıyor:
"Başlangıçta bir Maidan, anti-Maidan tartışması Kiev'i sarmış. Kiev meydanla uğraşırken ülkenin doğusu kendi başının çaresine bakmaya kalkıyor. Enteresan olan ekonomik, siyasi ve sosyal kriz dış krizle aynı anda yaşanıyor. Burada çökmüş bir devlet yok, sadece ülkenin bazı bölgelerinde belirli fonksiyonlarını yerine getiremeyen bir devlet yapısı var. Bu uyuşmazlığın çözülmesinin Rusya'ya da yararlı olacağı kanaatindeyim. Şiddetin ve çatışmanın toplumun sorunlarına yardımcı olmadığı her halinden belli. Cumhurbaşkanı Poroşenko'nun barış önerisi çok önemli bir adım, Ukrayna halkı da olumlu bakıyor".

Rehineler için Ankara siyasi girişimde bulundu

Bağımsızlık Meydanı'nı ziyaret eden Apakan'a danışmanı Funda Erpek, AGİT gözlemcileri Nicholas Detsch ve Stefan Johannesson eşlik etti.

Ukrayna'nın doğusunda rehin tutulan sekiz AGİT?gözlemcisinden Türkiye vatandaşı Mehmet Kılıç'ın da aralarında olduğu ilk grup 27 Haziran'da, kalan dört gözlemci de cumartesi akşamı serbest bırakıldı. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun özellikle teşekkür ettiği Apakan süreci şöyle anlattı: "Önceki akşam tekrar iyi haberler almaktan memnun olduk. Bu çerçevede gözlem misyonu, özellikle İsviçreli ve İngiliz yardımcılarım bu temasların kurulmasında öncü rol oynadılar. Türk yardımcım Onur Özçeri ve Danışmanım Funda Erpek gece gündüz bu sürecin içinde yer aldılar.
Tesis edilen temaslar da bu sonuca ulaşılmasında yardımcı oldu. Ukrayna makamları; üçüncü taraflar ve kurumlar çaba sarf ettiler. Ankara yoğun çabalar gösterdi; siyasi düzeyde girişimlerde bulundu, müteşekkiriz".

Medyaya düzenli bilgilendirme

Çatışmaya taraf olmadıkları halde bağımsız gözlemcilerin alıkonulmasının 'mantıklı hiçbir izahı olamayacağını' dile getiren Apakan, gözlemcilerin bir ay süren esareti boyunca AGİT'in kuralları çerçevesinde medyanın 'dolaylı ya da doğrudan bazı açıklamalarla bilgilendirdiğini' belirtti. Apakan, Türkiye'nin desteğini "Türkiye AGİT misyonuna insan gücü, ekonomik anlamda ve siyasi bakımdan katkı sunuyor. Türkiye Ukrayna kriziyle yakinen ilgileniyor ve bir an önce barışçıl yollardan çözüm için çaba sarf ediyor. Bu göreve aday gösterilmem de Türkiye'nin verdiği önem ve sunmak istediği katkıyı ortaya koyuyor. Bakanlık yönetimi ve ilgili birimler bizi yalnız bırakmıyor. Kiev Büyükelçimiz bu çetin koşullarda her zaman yardımcı oluyor. AGİT Daimi Temsilcimiz de süreci yakından takip ediyor" sözleriyle anlatıyor.